

ББК 34(478+477)(082)=00
О 75

«Особенности адаптации законодательства Молдовы и Украины к законодательству Европейского Союза», международная научно-практическая конференция (2015 ; Кишинев). Международная научно-практическая конференция «Особенности адаптации законодательства Молдовы и Украины к законодательству Европейского Союза», 27-28 марта 2015 г. / орг. ком.: Бужор В. [и др.] – Кишинев : Б. и., 2015 (Tipogr. „Cetatea de Sus”) – . – ISBN 978-9975-4043-3-4.
Ч. 2. – 2015. – 200 р. – Antetit.: Ин-т Юрид. и Полит., Акад. Наук Респ. Молдова, Славян. ун-т [и др.]. – Texte : lb. rom., engl., rusă, alte lb. străine. – Bibliogr. la sfârșitul art. – 500 ек. – ISBN 978-9975-4043-4-1. – 200 р.

ОРГАНИЗАЦИОННЫЙ КОМИТЕТ КОНФЕРЕНЦИИ:

Председатель оргкомитета:

*Бужор В. – доктор права, профессор, ректор
Института уголовного права и прикладной криминологии*

Члены оргкомитета:

*Гучак И. – доктор хабилитат права, профессор, член-корреспондент Академии наук Республики Молдова, вице-председатель Академии наук Республики Молдова;
Фрунзе Ю. – доктор права, декан юридического факультета Славянского университета;
Кушнир В. – доктор хабилитат права, профессор, директор Института юридических и политических наук Академии наук Республики Молдова;
Костаки Г. – доктор хабилитат права, профессор, главный научный сотрудник Института юридических и политических наук Академии наук Республики Молдова;
Быргэу М. – доктор хабилитат права, профессор, проректор по научной работе Госуниверситета по физической культуре и спорта;
Гуцулеак В. – доктор права, профессор, заведующий кафедрой Института уголовного права и прикладной криминологии;
Бонтеа О. – доктор права, заведующий кафедрой Государственного аграрного университета Молдовы;
Арсене Л. – главный редактор правового журнала «Закон и жизнь»;
Морарь В. – доктор права, профессор, Государственный университет Республики Молдова.*

ББК 34(478+477)(082)=00

ISBN 978-9975-4043-3-4

© Институт юридических и политических исследований
Академии наук Республики Молдова, 2015

© Славянский университет, 2015

© Институт уголовного права и прикладной криминологии, 2015

ИНСТИТУТ ЮРИДИЧЕСКИХ И ПОЛИТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

АКАДЕМИИ НАУК РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

СЛАВЯНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

ИНСТИТУТ УГОЛОВНОГО ПРАВА
И ПРИКЛАДНОЙ КРИМИНОЛОГИИ

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АГРАРНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ МОЛДОВЫ

МЕЖДУНАРОДНАЯ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

«ОСОБЕННОСТИ АДАПТАЦИИ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА МОЛДОВЫ И УКРАИНЫ К ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА»

27-28 марта 2015 г.

Часть II

г. Кишинев,
Республика Молдова

ваченого до захисника; 2) безперешкодність комунікацій обвинуваченого із захисником; 3) достатність часу та можливостей для підготовки захисту; 4) збирання доказів, які спростовують обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність (в тому числі й можливість виклику та допиту свідків та експертів у суді).

Як окремий блок стандартів, які забезпечують право на ефективний захист у кримінальному провадженні, слід, на наш погляд, виділити стандарти, що торкаються обов'язків держави, спрямованих на забезпечення якості здійснюваного захисту. З одного боку, враховуючи незалежний характер адвокатури, держава може втручатись у діяльність захисника лише у межах публічних інтересів. З іншого – вона не може бути остороною у разі виявлення порушень стандартів здійснення захисту у кримінальному провадженні, адже належний захист – це не тільки привілей обвинуваченого, а і привілей держави.

Отже, в результаті проведеного аналізу практики ЄСПЛ виявлені певні стандарти, що утворюють систему, яка має багато структурних складників, кожен з яких окремо або ж їх сукупність сприяє здійсненню ефективного захисту обвинуваченого у кримінальному провадженні.

Література:

1. Алисиевич Е. С. Толкование норм конвенции Совета Европы о защите прав человека и основных свобод как правомочие Европейского суда по правам человека: Дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / ИГП РАН. – М.: – 2006. – 147 с.

СУД І ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕПОВАГУ ДО СУДУ

Остафійчук Л. А.

*заступник начальника управління правової роботи
Головного управління Міндоходів у Чернівецькій області*

І суд і засоби масової інформації (далі – ЗМІ) існують в одній соціальній сфері, у спільному правовому просторі. Маючи різну природу і виконуючи різні функції, у них є одна спільна властивість – вони вирішують у демократичному суспільстві єдине завдання служіння суспільним інтересам. При цьому, безліч аспектів дотику, точок перетину, а іноді зіткнень у їх діяльності, що, тим не менше, виключає взаємоізоляцію, взаємовідчуження, диктує необхідність їх правомірного і продуманого співробітництва.

Громадяни повинні знати, що таке судова влада, орієнтуватися у судовій системі, добре представляти її можливості по захисту своїх прав та законних інтересів, бути проінформованими про стан судової практики. Основне джерело отримання таких відомостей про судову систему – ЗМІ.

Сфера правосуддя, володіючи значними ресурсами правової інформації, не може знаходитися поза зоною інформаційного простору. Тим більше, що право

вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб, на свій вибір, проголошено в ч. 2 ст. 34 Конституції України [5].

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод «судове рішення оголошується публічно, однак преса і публіка можуть не допускатися на все судове засідання або його частину з міркувань моралі, суспільного порядку або державної безпеки у демократичному суспільстві, якщо це вимагається в інтересах неповнолітніх або для захисту приватної сторони життя сторін, або – в тій мірі в якій це, на думку суду, суворо необхідно – при особливих обставинах, коли публічність порушувала б інтереси правосуддя» [3].

Аналогічні положення зазначені у ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, за винятком того, що Пакт на відміну від Конвенції дозволяє публічно не оголошувати вирок або рішення по цивільній справі, коли інтереси неповнолітнього вимагають іншого або коли справа стосується матримоніальних (шлюбних) спорів або опіки над дітьми [6].

Отже, міжнародними нормами врегульовано лише присутність представників преси і публіки у судовому засіданні. Однак, про можливість у судовому засіданні застосування фото-, кіно-, відеозйомки, – у міжнародних правових актах не зазначено.

Щодо транспарентності судової влади О. Овсяннікова зазначає, що слід вирізняти нарівні з іншими такий її необхідний елемент, як забезпечення режиму роботи судових органів, при якому будь-якого громадянина, який бажає бути присутнім на судовому розгляді, допустять до будівлі суду. На жаль, у сучасній практиці частіше зустрінеш приклади невиконання, чим реалізації такого обов'язку. Перш ніж говорити про відкритість судового розгляду, потрібно говорити про відкритий режим роботи судової установи. Судова система закриває двері будівель судів, куди практично неможливо потрапити без пред'явлення новітньої або паспорта [7, с.45].

Але реалізація права на свободу збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію неможлива як без її судового захисту, так і без протидії зловживанням цією свободою.

Технічні питання забезпечення транспарентності судової системи для ЗМІ вирішувалися в рамках судової реформи і в цьому було досягнуто певних позитивних результатів. Хоча трапляються випадки, коли інформація стосовно судової системи надається у перекошеному або неправильному вигляді.

Це пояснюється правовим положенням ЗМІ і суду: якщо судова влада повинна бути неупередженою завжди і в усьому, то до діяльності ЗМІ це неприйнятно. Є видання, які не задумуються над тим, щоб наведені конфлікти і шляхи їх вирішення були проаналізовані та викладені належним чином з юридичної точки зору, а підіймають попит та ажіотаж за рахунок популізму, гонитви за сенсаційністю і скандальністю. Не слід відкидати і той факт, що на окремі недержавні ЗМІ мають вплив політичні сили, інші групи, течії, особи в силу наявності у них частки акцій цих видань. Конфліктність такої ситуації пояснюється недосконалістю правової бази, що регламентує доступ до інформації про діяль-

ність судів і порядок її поширення. Більшість протиріч між судами і представниками ЗМІ виникає у зв'язку із обмеженням присутності представників ЗМІ у судових засіданнях, заборон на проведення фото-, кіно-, відеозйомки під час процесів, яке журналістами сприймається як обмеження гласності, а суддями як прояв неповаги до суду.

Слід погодитися із позицією Ю.Є. Полянського, що відсутність реагування на прояви неповаги до суду є «живильним середовищем» для відчуття безкарності та стимулом для вчинення подальших протиправних актів, зокрема таких як проведення біля приміщень судів, особливо під час розгляду справ, заздалегідь організованих або спонтанних зібрань з відповідною атрибутикою [9, с. 113].

Відповідальність за прояв неповаги до суду проголошено ст. 129 Конституції України [5], а також передбачено ст. 185³ Кодексу України про адміністративні правопорушення, згідно якої вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил тягне за собою юридичну відповідальність [4].

Вивчаючи зарубіжний досвід юридичної відповідальності за прояв неповаги до суду, Ю.В. Калашник В. Дудін зауважують, що під неповагою до суду розуміється будь-яке втручання у відправлення правосуддя, в тому числі: перчасні публікації у пресі, обговорення судових процесів і фактично будь-які критичні зауваження на адресу суддів [2, 1]. У пункті 51 постанови Європейського Суду з прав людини від 26 квітня 1979 року (скарга № 6538/74) у справі «Санді таймс» (The Sunday Times) проти Сполученого Королівства, зазначено, що суддя Баклей у справі «Вайн продактс лтд.» проти Грін (1966 р.) сформулював норму про неповагу до суду наступним чином: «Поява коментарів про поточний судовий процес в будь-якій формі, здатній завдати шкоди справедливому розгляду справи, буде з боку будь-якої газети неповагою до даного суду. Відбулося таке може по-різному ... Може статися так, що коментар спричинить тим чи іншим способом тиск на одну із сторін у даній справі, як-то: завадить їй вести судовий процес, спонукає її погодитися на мирову угоду на таких умовах, які в інших обставинах вона не стала б розглядати, або вплине іншим чином на ведення справи, де вона повинна бути вільна у виборі засобів обвинувачення і захисту, користуючись при цьому порадами, але не піддаючись тиску» [10].

Оксфордська ілюстрована енциклопедія до злочинної неповаги до суду відносить поведінку, що створює упереджену думку, образливу або перешкоджаючу здійсненню правосуддя як в окремих випадках, так і в цілому, зокрема і публікацію матеріалів, формуючих певну думку про одну із сторін судового процесу безпосередньо перед його початком або в процесі [8, с. 173].

З метою вирішення проблем, що ускладнюють ефективну взаємодію судів і преси, можна запропонувати наступні шляхи їх вирішення: укомплектувати суди загальної юрисдикції прес-секретарями, здатними налагодити ефективну взаємодію із засобами масової інформації у регіоні, комунікації під час кризових ситуацій, висвітлення розгляду резонансних справ та використання сучасних засобів комунікації для висвітлення роботи суду; встановити чіткі правила участі преси у судових засіданнях; зробити ефективною систему доступу до відкритої судової інформації, використовуючи мережу Інтернет, через публікації

рішень судів, що викликають найбільший інтерес з боку преси; ознайомити журналістів із судовою специфікою, основами юриспруденції та правилами доступу до судової інформації.

Невирішеність цих питань призводить до того, що не отримавши компетентного коментування якогось питання від експертів у суді, журналісти доміслюють власні коментарі, перекручують факти, що призводить до конфліктів, власних непорозумінь, упередженості оприлюднених матеріалів.

Поведінка будь-якої особи (в тому числі і представника ЗМІ), яка є неприпустимою по відношенню до суду при здійсненні ним судочинства, повинна бути сформульована у законі досить детально, як і заходи покарання за вчинені незаконні дії. Це необхідно для того, щоб особа могла зорієнтуватися в тому, які правові норми застосовуються до даного випадку, узгодити свою поведінку з цими нормами та мати можливість передбачити наслідки, які можуть тягти за собою ті чи інші дії.

Література:

1. Дудин В. «Критический» предел. Запрет критики суда существует в демократических странах, но уже не является абсолютным / В. Дудин // Юридическая практика. – 15.10.2012. – № 42 (773) – Электронный ресурс – Режим доступа: <http://pravo.ua/article.php?id=100105384>.
2. Калашник Ю.В. Зарубіжний досвід юридичної відповідальності за прояв неповаги до суду та шляхи його запозичення для України [Електронний ресурс] / Ю.В. Калашник // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 429-433. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_4_70.pdf.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод – Электронный ресурс – Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення – Электронный ресурс – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page11>.
5. Конституция Украины – Электронный ресурс – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
6. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права – Электронный ресурс – Режим доступа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
7. Овсянникова О.О. Транспарентність судової влади: Монографія / О.О. Овсянникова. – Харків: Видавництво «ФІНН», 2010. – 336 с.
8. Оксфордская иллюстрированная энциклопедия. Том 7. Народы и культуры. Редактор тома Ричард Хогграт. – М.: Издательский Дом «ИНФРА – М», Издательство «Весь Мир» – издание на русском языке, 2000. – 406 с.
9. Полянський Ю.Є. Юридична відповідальність за неповагу до суду: проблемні питання / Ю.Є. Полянський // Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності і права: матер. Міжнар. наук. конф. (Одеса, 30 листопада 2012 р.) Т.2/ відп. За випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомин, Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса: Фенікс, 2012. – С. 113-115.
10. Насташова Європейського Суду з прав людини від 26 квітня 1979 року (скарга № 6538/74) у справі «Санді таймс» (The Sunday Times) проти Сполученого

Королівства – Електронний ресурс – Режим доступу: <http://europeancourt.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/sandi-tajms-protiv-soedinennogo-korolevstva-n-1-postan>.

РОЗГЛЯД СПРАВ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ІЗ КРЕДИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Поливач В. О.

аспірант юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

З розвитком національного законодавства збільшилось розмаїття справ, що розглядаються судами, зокрема, в порядку цивільного судочинства. Відповідно, усе більш актуальними в силу свого прикладного значення стають дослідження процесуальних особливостей судового провадження в окремих категоріях цивільних справ.

Кредитні відносини в Україні, як і в будь-якій країні з ринковою економікою, складають підвалини економічних процесів. В умовах політичної та фінансової кризи в Україні особливо гостро стало питання проблем, пов'язаних з виконанням умов кредитних договорів. Це породжує значну кількість спорів у сфері кредитних правовідносин.

Відповідно до офіційних даних Державної судової адміністрації України однією з найчисленніших категорій судових справ, які розглядаються в порядку цивільного судочинства, є справи, що виникають із кредитних правовідносин. Так, за 2014 рік до місцевих загальних судів надійшло 253 541 спорів, що виникають з договорів, з них 200 070 – спори, що виникають із договорів позики, кредиту, банківського вкладу (за 2013 рік – 184 989 спорів; за 2012 рік – 157 567 спорів) [1], що свідчить про чисельність справ даної категорії та тенденцію до її збільшення.

Незважаючи на те, що вказана категорія справ займає перше місце в загальній кількості спорів, які вирішують суди цивільної юрисдикції, в доктрині сучасного цивільного процесу України процесуальні особливості розгляду даної категорії справ залишаються недослідженими.

Окремі аспекти розгляду справ, що виникають із кредитних правовідносин аналізували судді Д. Луспенник, О. Ткачук та практикуючі юристи Р. Кравець, В. Мацко, А. Степаненко. Разом із тим, можна констатувати, що питання судового розгляду справ, які виникають зі кредитних правовідносин, висвітлювалися лише в окремих статтях публіцистичного характеру, а праця, присвячених, зокрема, вивченню міжнародного досвіду, є вкрай мало.

З огляду на необхідність зменшення кількості справ даної категорії, а також посилення оперативності їх розгляду пропонуємо звернути увагу на міжнародний досвід розгляду справ, що виникають із кредитних правовідносин, дослідження якого відповідає потребам вітчизняної судової практики.

В цивільному процесі України залежно від правової природи спору та вимог заявника чи позивача визначається специфічний процесуальний порядок розгляду справ, які об'єднані у певні групи, що іменуються провадженнями. Так, законодавством визначено три види проваджень, в яких мають бути враховані особливості заявлених вимог: позовне, наказне та окреме провадження.

В Україні всі справи, що виникають із кредитних правовідносин, та підвідомчі судам цивільної юрисдикції, підлягають розгляду виключно у позовному провадженні.

На відміну, в Російській Федерації до 90 % таких справ розглядається в порядку наказного провадження, тобто у процесуальній формі, в рамках якої можливе пред'явлення вимог кредитора до боржника в спрощеному порядку у зв'язку з наявністю безперечних документів, що підтверджують ці вимоги, і відсутністю заперечень з боку боржника, тобто спору про право. Відповідно до абзацу 2 статті 122 ЦПК РФ судовий наказ видається, якщо вимога ґрунтується на угоді, укладеній в простій письмовій формі. Результатом розгляду справи в порядку наказного провадження є винесення судового наказу. Відповідно до ч. 2 ст. 126 ЦПК РФ судовий наказ виноситься без судового розгляду і виклику сторін.

Можна виділити наступні переваги розгляду справ, що виникають із кредитних правовідносин, у порядку наказного провадження:

- 1) спрощеність процесуальної форми. Для винесення судового наказу достатньо подати заяву, яка має відповідати формальним вимогам;
- 2) термін винесення судового наказу. Відповідно до ч. 1 ст. 126 ЦПК РФ судовий наказ по суті заявленої вимоги виноситься протягом п'яти днів з дня надходження заяви про постановлення судового наказу до суду;
- 3) розмір державного мита, який дорівнює відповідно до ч. 2 ст. 123 ЦПК РФ 50% ставки, встановленої для відповідних позовних заяв;
- 4) судовий наказ відповідно до ч. 2 ст. 121 ЦПК РФ є одночасно виконавчим документом і приводиться у виконання в порядку, встановленому для виконання судових постанов;
- 5) судовий наказ виноситься без судового розгляду і виклику сторін;
- 6) при винесенні судового наказу суд, як правило, задовольняє заявлені вимоги в повному обсязі, оскільки зміна заявлених вимог, зокрема застосування судом ст. 333 ГК РФ (зменшення неустойки), більш типово для позовного провадження.

Поряд з описаними перевагами наказне провадження має і деякі недоліки, а саме:

- 1) можливість безумовного скасування судового наказу. Для цього відповідно до ст. 129 ЦПК РФ боржнику достатньо представити у встановлений термін заперечення щодо його виконання. Відповідно до ст. 128 ЦПК РФ цей термін дорівнює десяти дням. При цьому боржнику достатньо заявити в суді про заперечення щодо виконання судового наказу без будь-якого обґрунтування цих заперечень. У цьому випадку справа підлягає розгляду в порядку позовного провадження.